

Wäinö Ilmarinen

**MÄTÄÄ
IDÄNKAUPPAA**

Mätää Idänkauppaa

Viinaa, naisia, rahaa...
ja KGB

Muistoja Venäjän-
kaupan villeiltä vuosilta

© Wäinö Ilmarinen 2023

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki,
Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt,
Saksa

ISBN 9789528042730

Sisälllys

Johdanto.....	9
Miten minusta tuli Venäjän-kauppias?	15
<i>Venäjän kielen opinnot</i>	15
<i>Ristiäiset</i>	21
<i>Kaupan tasapaino</i>	25
<i>Käytännön harjoittelu</i>	27
Ensimmäinen työmatkani Moskovaan.....	33
<i>Igor</i>	33
<i>Hotelli Berlin</i>	36
Ihana 1990-luku.....	41
<i>Valuuttakauppaa</i>	41
<i>Putoilevat neuvostokoneet</i>	44
Anus mundi	49
<i>Susuman</i>	49
<i>Pohjoinen laivasto</i>	55
Ah ne naiset!	59
<i>Lasten polkupyörätehdas</i>	59
<i>Baskisti</i>	62
<i>Suomalaistulkit</i>	65
<i>Kansainvälisiä suhteita</i>	71

Rajamiehet	75
<i>Lottajoen varrella</i>	75
<i>Irkutskin rajalla</i>	78
<i>Joulu Petsamossa</i>	81
<i>Moskovan tullimies</i>	89
<i>Alaskan rajavartija</i>	90
<i>Suomen tullimiehet</i>	91
<i>Krimin rajan vartija</i>	94
<i>Latvian miliisi</i>	95
Kieroilua	99
<i>Zavidovon pikkubussi</i>	99
<i>Epäuskoa</i>	102
<i>Pelkkää teatteria</i>	104
Rutskoin vallankaappaus	111
<i>Kun melkein kuolin</i>	111
Kulttuurieroja	121
<i>Sauna po-tshornomu</i>	121
<i>Moniosaaja</i>	126
<i>Aittoa luottamusta</i>	128
<i>Amerikan mantereella</i>	132
<i>Hölmö vuorineuvos</i>	135
<i>Viinan kirot</i>	145

<i>Neuvostovälskäri</i>	150
<i>Mätä Venäjä</i>	154
Lahjukset	157
<i>Erikoiskuljetus KGB:lle.....</i>	157
<i>Saksan messut.....</i>	161
<i>Miljonääri.....</i>	164
Syöminkejä ja juominkeja	173
<i>Kotibileitä</i>	173
<i>Asovan meren rannalla.....</i>	176
<i>Ilottehua Altai-vuorilla.....</i>	178
<i>Hedelmiä Bakussa</i>	180
<i>Armenialainen purokala.....</i>	185
<i>Burjatian omul.....</i>	188
Kaukasus	191
<i>Kabardi-Balkaria</i>	191
<i>Rakastunut balkaari.....</i>	196
Hengenvaarallisia tilanteita	199
<i>Maltsevin pistooli</i>	199
<i>Delirium trevens</i>	201
<i>Auto-onnettomuus.....</i>	206
<i>Kaappaus.....</i>	208
KGB:n miehiä.....	215

<i>Neuvostoliittolaisia ”lehtimiehiä”</i>	215
<i>Värväysyritys</i>	218
<i>Ystäväni Slava</i>	229
<i>Bykov ja Popov</i>	234
<i>Salakuuntelua</i>	240
Orgioita	245
<i>Siperia</i>	245
<i>Viipuri</i>	250
<i>Moskova</i>	253
Neuvostoliiton organisaatioita	255
<i>Ulkomaankauppaministeriö</i>	255
<i>UPDK</i>	256
<i>Ulkomaankauppayhtiöt</i>	262
<i>Pyrrhoksen voitto</i>	266
<i>Keskiraskaan koneenrakentamisen ministeriö</i>	270
<i>Lannoitetuotantoa ydinpommeilla</i>	274
<i>Kannattavaa toimintaa</i>	277
16. osavaltio	283
<i>Suomi vai Mongolia?</i>	283
<i>Clintonin sikari</i>	287
Filosofiaa	293
Kuvaluettelo	299

Johdanto

Olen jo pitkään henkisesti valmistellut tämän kirjan kirjoittamista. Ensimmäisen kerran ajatus tuli mieleeni, kun jäin parikymmentä vuotta sitten eläkkeelle. Silloin en saanut vielä mitään kirjoitetuksi paperille. Oletan, että Venäjän kaupan kuviot olivat vielä silloin liian lähellä mieltäni. Ehkä minua silloin vaivasi menneen lähihistorian hahmottamisen sokeus. Tai ehkä vaan pelkäsin.

Mutta nyt oikea aika on koittanut. Ajatukseni ovat selkeytyneet. Uskon pystyväni kertomaan kaikesta Venäjällä kokemastani. Olen valmis avaamaan näkemäni ja kokemani Idänkaupan sikailut, pettämiset, korruptiot ja salaisten palveluiden sekaantumiset idänkauppaan. Siksi kertomukseni nimi on ”Mätää Idänkauppaa”. Sitä se liiketoiminta oli ennen vanhaa. Ja on vielä nykyäänkin. Eikä se siitä miksikään muutu. Totta se on se vanha suomalainen sananlasku, että venäläinen pysyy venäläisenä ”vaikka voissa paistaisi”.

Tämä kirja sisältää kertomuksia minun yli kolmenkymmenen vuoden kestäneestä Venäjäkauppiiaan urasta. Käsittelen osalleni osuneet minua kiinnostavat tapahtumat 1980-, 1990- ja 2000-luvuilla. 1980-lukua voisin kutsua Brezhnevin kaudeksi, 1990-lukua nimitäisin Jeltsinin kaudeksi, ja

2000-lukua kutsuisin Putinin aikakaudeksi. Brezhnevin aikaa on kutsuttu myös pysähtyneisyyden kaudeksi, Jeltsinin kaaoksen kaudeksi ja Putinin sekurokratian kaudeksi. Kaikilla niillä on omat erityispiirteensä niin kuin jatkossa käy ilmi.

Kirjani ”raflaavasta” nimestä huolimatta en käsittele pelkästään Venäjän-kaupan kielteisiä puolia. Ne ovat pääosassa, mutta niiden ohella kerron Venäjän ja Suomen välisistä kulttuurieroista ja siitä, mitä osaamista hyvällä Venäjän-kauppiaalla tulisi olla. Joku voisi ehkä käyttää kirjaani vaikkapa Idänkaupasta varoittavana oppikirjana.

Minua tähän kirjoitustyöhön on houkutellut nykyinen vaimoni. Hän on minulle kertonut, että minun tulee kertoa uskomattomat tarinani kaikille niistä kiinnostuneille ihmisille. Vaimoni mukaan tarinani muodostavat eräänlaisen etnografisen narratiivin Venäjän-kauppiaiden heimon tavoista ja kulttuurista.

Jotain tuollaista oppinut puolisoni sanoi. En tiedä, ymmärsinkö ihan tarkalleen, mitä hän tarkoitti. Mutta luulen, että minun pitäisi kertoa, miten Idänkauppaa ennen muinoin hoidettiin, minkälaista työtä Venäjän-kauppiaan työ oli. Nythän sitä ei juurikaan ole olemassa Venäjän Ukrainaan tekemän laittoman hyökkäyksen jälkeen.

Tapahtumat, joista kerron ovat totta. Uskon niiden tapahtuneen. Kaikki tarinat eivät ole kuitenkaan tapahtuneet minulle, vaan osa kertomuksistani on tapahtunut muille Venäjän-kauppiaille, kollegoilleni, Venäjän-kauppiaiden heimoon kuuluville ihmisille.

Sisällytän ystäväieni tarinat tähän kirjoitukseen, koska vastaavia tapauksia kuin ystäväilleni on sattunut myös minulle. Valistuneen arvioni mukaan kavereitteni tarinat ovat uskottavia ja tosia.

Tiedän paljon muitakin tarinoita Venäjän-kaupasta, mutta koska niiden kertojat eivät ole olleet luotettujani, en kerro niitä. Se, minkä tulet lukemaan, on tapahtunut, ei välttämättä minulle, mutta varmasti joillekin ystäväistäni.

Nimeni ei tietystikään ole ”Wäinö Ilmarinen”. Se on minun ja kirjan muiden tarinoiden kertojien nimimerkki. Kun kerron kollegoideni tarinoita, käytän myös heistä tekaistuja nimiä. Saatan myös muistaa muutaman asian ”väärin” ihan tarkoituksella. Tämä ihan vain siksi, etten joutuisi aiheestani kiinnostuneiden tahojen liiallisen mielenkiinnon kohteeksi.

Menneinä vuosina olimme kollegoideni kanssa Idänkaupan leijonia. Nimitys juontuu siitä, että olimme ammattilaisia Venäjän kanssa käydyssä

kaupassa emmekä juurikaan käyneet muuta ulkomaankauppaa.

Saamaamme nimitystä vahvistaa kaupankäynnissä saavuttamamme myyntimäärät. Monet meistä ovat myyneet uransa aikana tuotteita Venäjälle miljardeilla euroilla.

Minun edustamilleni yrityksille paras myyntikausi oli ehdottomasti Jeltsinin kaaoksen aikakausi, jolloin meidän ja edustamiemme ulkomaisten yritysten vuosittainen kokonaismyynti Venäjälle ja sen satelliittivaltioihin, IVY-maihin oli yli sata miljoonaa euroa. Saimme yhdessä osastoni kollegoiden kanssa kokoon miljardin euron myynnin tuolla ihanalla kymmenvuosiluvulla. Loput miljardit ovat kertyneet Brezhnevin ja Putinin kausilla.

Kaupan laajuuden lisäksi sen kannattavuus oli erinomaisen poikkeuksellista. Tämä johtui siitä, että solmimme kaikki kauppamme Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen, 90-luvulta alkaen etukäteismaksuehdolla. Meidän rahoituspäällikkömme teki valtavasti töitä saadakseen ne kaikki sijoitettua ja tehdäkseen kunnon katetta väliaikaisesti käyttööme saaduilla ennakkomaksuilla. Muiden myyntialueiden vastuuhenkilöt olivat meille idänkauppiaille kateudesta vihreinä, kun heidän piti maksaa korkoja rahoituspäällikölle sitomastaan käyttöpääomasta, me

idänkauppiaat istuimme kymmenien miljoonien euron kassatalletusten päällä, ja kaiken lisäksi nämä talletukset tuottivat korkotuottoja, jotka lisättiin käymämme kaupan ROCE-kannattavuuslukuihin.¹

Matkavuosiени aikana otin muutamia kuvia arjestani idässä. Liitän niistä muutaman tämän kirjan sivuilla lukijalle. Kuvat ovat aitoja väläyksiä siihen arkeen, jota niin pitkään elin. Peitän kuitenkin kuvien ihmisten kasvot, koska haluan säilyttää oman ja kollegoideni henkilöllisyyden anonyyminä. Luettuasi tämän kertomuksen tarinat, uskon, että ymmärrät, miksi.

No niin. Nyt mennään. Tervetuloa ”mossen” kyytiin. Pidä penkistä kiinni.

2023-11-1

”Wäinö Ilmarinen”

¹ ROCE: Return on capital employed.

Kuva 1. Mossen kyydissä matkaan!

Miten minusta tuli Venäjän- kauppias?

Venäjän kielen opinnot

Se oli sattumaa. Opiskelin ylempää korkeakoulututkintoa, ja minun piti sisällyttää joku kolmas ulkomaan kieli tutkintooni saadakseni tutkintovaatimukset suoritettua.

Aluksi ajattelin valitsevani saksan. Mutta päädyin venäjään. Syynä oli isäni, sodat käynyt upseerismies. Hän suositteli venäjää. Piti sitä tulevaisuuden kielenä. No, luotin hänen arvioonsa. Otin venäjän sivuaineekseni. Minusta se kannatti!

Parin vuoden sivuaineopiskelujen jälkeen päädyin Kiovaan opiskelijavaihtoon. Innostuin kielestä siellä niin, että suoritin kaikki tarjolla olleet kurssit. Ja kotona Suomessa vaihdon jälkeen sain ylemmän korkeakoulututkintoni valmiiksi. Sen jälkeen osasin venäjää tyydyttävästi. Se riitti kaupankäyntiin.

Kiovassa vaihto-opiskeluvuoden aikana tapahtui ikävä onnettomuus. Opiskelutoverini Jyrki niin sanotusti ”vaihtoi vapaalle” paikallisten neitokaisten kanssa. Hän tuli yölliseltä retkeltään takaisin opiskelija-asuntoomme varhain aamuyöllä. Jyrki nousi rappuset rakennuksen neljänteen kerrokseen.

Siellä hän horjahti ja tipahti ne juuri nousemansa neljä kerrosta alas. Jyrki putosi portaikon keskiaukkoon (siihen missä yleensä on hissikuilu) ja kuoli ensimmäisen kerroksen kivilattialle. Oli se tapaturma, vaikka joku vaihtoehtoisia teorioita ehdottikin.

Sääli. Jyrkistä olisi voinut tulla hyvä Venäjän-kauppias. Hän oli mielestäni pelimies. Minulle jäi hänestä yksi kuva, jossa olemme porukalla istumassa iltaa neukkuravintolassa. Vaikka olimme köyhiä opiskelijoita ja siten vähäisellä määrällä vaihdettavaa valuuttaa varustettuja, saimme Suomen markkoja vastaan Mustan pörssin valuuttakauppiailta ison nipun ruplia. Niiden ansiosta olimme varakkaita ja toivottuja asiakkaita Kiovan ravintoloille. Meillä oli useiden ravintoloiden kanssa kiinteähintainen illallinen, johon kuuluivat alkupalat, pääruoka, jälkiruoka ja loputtomasti votkaa juotavaksi. Sen me maksoimme Mustan pörssin ruplilla. Oltiin köyhiä opiskelijoita Suomesta, mutta sikäläiseen tulotasoon aivan raharuhtinaita. Joka viikonloppu juhliittiin!

Joskus poikien kanssa vuokrasimme Kiovan parhaan hotellin saunan käyttöömmä ja katselimme sen kattotasanteen saunatuvan ikkunasta Kiovan vanhojen luostareiden ja kirkkojen kupoleiden läpi tavallisia neuvostokansalaisia, jotka Kiovan kaduilla

Mätää Idänkauppaa sisältää kertomuksia villeistä Idänkaupan vuosista. Kertomukset ovat kirjoittajan ja hänen kollegoidensa kokoamia tositarinoita siitä, mitä Idänkaupan kulisseissa tapahtui Venäjällä 1900-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa.

Kertomusten fokuksessa ovat kansainvälisten liikemiesten, erityisesti suomalaisten, kokemukset myyntimatkoilta eri puolille Suomen – itäistä naapurimaata. Tarinat antavat lohduttoman kuvan liikemiesten alkoholin käytöstä, pettämisestä, seksistä, korruptiosta ja salaisen palvelun värväysyrityksistä, joiden kohteiksi suomalaiskauppiaat matkoillaan ympäri laajaa Venäjänmaata joutuivat.

"Mätää Idänkauppaa" pyrkii katsomaan pintaa syvemmälle ja kertomaan, miten Idänkauppaa todella käytiin. Se muodostaa etnografisen narratiivin Venäjänkauppiaiden heimoon kuuluneiden liikemiesten todellisista kokemuksista korruptoituneen jättivaltion kaupankäynnin kulttuurista.

BoD

9 789528 042730